

Arm en toch warm

Hoe hou je het warm als je door de hoge gasprijzen de kachel niet kunt opstoken? In het Afvalpaleis in de Dapperbuurt weten ze: het begint met kleine stapjes. 'Ik trek een legging aan onder mijn broek.'

TEKST BRECHTJE KEULEN · FOTOGRAFIE PIET HERMANS

'Bij mij thuis staat de verwarming nooit aan', zei een man. 'In de winter is het altijd dertien en een halve graad. Ach ja, ik vind het prima. Ik ben niet anders gewend.'

Of het de financiën waren of zijn slecht geïsoleerde woning, daar kwam Breg Stomph van het Afvalpaleis in één gesprek niet achter. En of het echt 'prima' was, of eigenlijk behoorlijk vervelend, dat werd ook niet helemaal duidelijk. Wel duidelijk is dat deze man niet de enige is. Breg hoorde de afgelopen weken al meerdere verhalen van mensen die thuis altijd in de kou zitten.

Het Afvalpaleis is een duurzame ontmoetingsplaats in de Amsterdamse Dapperbuurt. Het houdt het midden tussen een informatiepunt over duurzaamheid en een buurthuis ('duurzaamheid heeft ook een sociale kant'). Veel mensen lopen binnen voor de weggeefwinkel. Breg probeert iedereen aan te spreken en terloops wat kleine tips te geven om bijvoorbeeld gas en elektriciteit te besparen.

KIEREN KITTEN

Op dit moment hebben ruim een half miljoen mensen in Nederland te maken met energiearmoede, en door de stijgende gasprijzen neemt dat aantal nog steeds toe. Het zijn mensen die vaak in slechte huizen wonen: matig geïsoleerd, soms nog met enkel glas, overal kieren en tocht. Ze hebben het geld niet om hun woning te verduurzamen.

'Onze directeur zegt altijd: "In het woord duurzaam zit duur. Dat roept bij veel mensen weerstand op." En dat zien we ook wel', zegt Breg. 'De meeste mensen hier zijn helemaal niet in de positie om na te denken over zonnepanelen of een warmtepomp. Als je daarover begint kijken ze je aan of ze het in Vladivostok horen donderen. Duurzaamheid, daar doen ze niet aan, zeggen ze dan. Kunnen ze zich niet veroorloven. Maar zonder dat ze het weten is hun ecologische voetafdruk al echt vele malen kleiner dan die van de gemiddelde Nederlander, hoor.'

Hoort Breg een verhaal zoals dat van de man die de verwarming nooit aan heeft, dan schakelt ze de Fixbrigade in, een team dat bij iemand thuis komt en daar kleine, simpele aanpassingen doet om energie te besparen. De Fixbrigade bevestigd radiatorfolie achter de radiatoren. Medewerkers plaatsen tochtstrips rond ramen en deuren. En ze nodigen mensen uit om mee te doen aan workshops. Deze week staat er bijvoorbeeld

een workshop kieren kitten op het programma. Zo wil Jungle, de organisatie achter het Afvalpaleis, mensen helpen in kleine, praktische stappen duurzamer te gaan leven. Dat is beter voor de wereld, maar ook comfortabeler, gezonder en goedkoper.

SLOFFEN

Aan een grote tafel in het midden van het Afvalpaleis zitten drie oudere Turkse dames tussen een verzameling van kleurige bollen wol en brei- en haaknaalden. Het zijn zussen. 'Hoe is jouw Turks?' grapt Sabine, de oudste van de drie, want ze zijn van huis uit gewend om met elkaar Turks te spreken.

Melehat, de middelste zus, is de leider van het breien haakcafé. Zij is hier elke week om mensen te leren hoe ze hun eigen kleding kunnen breien of haken, repareren of hergebruiken. 'Vorige week ben ik heel druk bezig geweest', zegt ze met een knikje naar vier joekels van bollen breiwool, in een zonnig gele kleur. Ze heeft een trui uitgehaald en met de wol kan weer iets nieuws gebreid worden.

Fatima, de jongste zus, heeft drie bolletjes katoen voor zich op tafel liggen in contrasterend rood, heiblaauw en wit. Een buurtbewoner had ze niet meer nodig en bracht ze naar het Afvalpaleis, waar bijna alles gebruikt kan worden. Met snelle beweginkjes haakt Fatima een ronde pannenlap. Sabine maakt een felroze washandje. 'Dat werkt veel beter dan een gekocht washandje, wist je dat? Het schuimt heel goed. En het ziet er toch veel leuker uit?' Melehat heeft dennengroen en okergeel garen voor zich liggen, en ze heeft breinaalden in haar hand. Ze breit, zoals ze de afgelopen weken wel vaker heeft gedaan, warme sloffen.

Vroeger kon iedereen breien, haken en borduren, zeggen de vrouwen. 'Wij hebben het geleerd van onze ouders', vertelt Fatima. Hun grootouders maakten gigantische Perzische tapijten, zonder patroon. Zelf haakten en breiden de vrouwen hun uitzet bij elkaar, inclusief kleedjes voor op de tafels en een mooie warme deken voor over je benen als je het koud hebt. 'Het is heel veel werk om zo iets zelf te maken', zegt Sabine. 'Maar het is wel echt mooier dan iets wat door een ma-

Boven: Breg. Onder vlnr: Pinky, Zohra, Jamila en Ali

chine is gemaakt. En je gaat er daarna ook heel voorzichtig mee om.'

WACHT! STOP! HO!

Aan de muur hangt een poster met een tekst van Loesje. 'Koopkracht: de kracht om te laten liggen wat je niet nodig hebt'. De Engelstalige variant hangt eraan: 'Minimalism: Asking why before you buy'. Ooit zag Breg een documentaire over winkelketen Action, waarin mensen trots vertelden hoe ze hun woonkamer iedere week opnieuw decoreren, met dank aan die leuke betaalbare spulletjes van de Action. 'De ene week met gansjes, de volgende week met beertjes. Steeds een nieuwe look. Ik dacht echt: nee! Wacht! Stop! Ho! En een week later gooi je alles weer weg? Ik vind het zo ingewikkeld als mensen spullen behandelen alsof ze geen waarde hebben. Het feit dat dingen zo goedkoop zijn, maakt ze soms waardeloos.'

Achter in het Afvalpaleis is een grote weggeefwinkel, vol spullen die de hele dag door gebracht worden door buurtbewoners die aan het 'ontspullen' zijn, en opge-

haald door wie het ook maar kan gebruiken. 'We willen iedereen aanmoedigen om te bedenken: moet je echt een paar nieuwe T-shirts kopen? Misschien kun je iets moois vinden bij de weggeefwinkel? Of als het nou net niet naar je zin is, dan kun je ook naar het textiel-repaircafé, of je kunt leren breien of haken bij Melchat, dan maak je het zelf en heb je precies wat je wil.'

SCHUURSPONSJE

Breg loopt naar de weggeefwinkel, waar Zohra, Pinky en Ali druk bezig zijn om de boel in goede banen te leiden. Er staan rekken vol warme truien, manden met sjaals, mutsen en wollen sokken, een tafel met leren schoenen, maar er zijn ook hoekjes met snuisterijen en boeken. 'Regenkleding voor kinderen, hebben we dat?' vraagt Ali. Pinky, een vrouw in een lange roze jurk, gaat op zoek. Zohra houdt een wit porseleinen potje met goudkleurige decoraties omhoog. 'Kijk nou, dit is toch hartstikke leuk? Wil je het hebben?'

Per persoon mag je maximaal vijf dingen per dag meenemen, maar op de muur staat in grote letters

'Kijk, een zelfgemaakt schuursponsje. Gehaakt van touw. Schuurt veel beter dan die geel met groene sponsjes'

geschilderd: heb je dit echt nodig? Zo nu en dan gebeurt het dat mensen twee keer op een dag proberen te komen. Er zijn mensen waarvan vermoed wordt dat ze de spullen doorverkopen. 'Nou ja, het is niet de bedoeling', zegt Breg. 'Maar ik heb daarover ook wel gezegd dat zo iemand waarschijnlijk maar zestig tot zeventig procent van de AOW krijgt, want ze heeft niet haar hele leven in Nederland gewoond. Dat is echt gewoon niet veel. Nou, als iemand dan twee of drie euro verdient via Marktplaats en zo het pensioen een beetje aanvult, dan heb ik daar niet zo veel moeite mee. Duurzaamheid heeft ook een sociale component, en die proberen we op allerlei manieren in te vullen. Door een ontmoetingsplek te zijn in de buurt, door te werken met vrijwilligers, door altijd even een praatje te maken en laagdrempelig tips te geven om duurzamer te leven. Het begint met heel kleine dingen, maar daarmee hopen we mensen toch te prikkelen.'

Bij de keuken hangt bijvoorbeeld een bordje waarop staat dat aardappelen sneller gaar zijn als je ze in kleine stukjes snijdt. Daarmee bespaar je weer een beetje energie. Aan de muur bij een ingerichte kinderkamer hangen bordjes met tips om thuis gemakkelijk duurzamer te leven. 'Als ik de kamer uitga, doe ik het licht uit', staat er bijvoorbeeld. Of: 'Ik ruil mijn oude speelgoed.'

Het Afvalpaleis brengt de idealen zelf ook in de praktijk. Zo is alles wat je hier ziet tweedehands. De enige nieuwe dingen die binnenkomen zijn koffie en thee. Breg pakt een bruin rond haakwerkje, dat naast de gootsteen lag, en houdt het omhoog. 'Kijk, dit is een zelfgemaakt schuursponsje. Gewoon gehaakt van touw. Het schuurt veel beter dan die geel met groene sponsjes, en je krijgt niet al die kleine stukjes plastic in het water.'

ZUINIG

De zussen aan de handwerktafel wisselen tijdens het haken en breien allerlei dingetjes uit. Het ene op het eerste oor nog minder opvallend dan het andere. En toch voel je hoe belangrijk het is dat ze elkaar hier treffen, aan tafel met de bolletjes wol.

'Ik maak spruitjes vanavond', zegt Melehat. 'Met gehaktballen.' Fatima zegt: 'Ik hutspot.' En Sabine: 'Zuurkool.' In stilte haken ze door.

'Mijn ketel was trouwens kapot, hè?' zegt Sabine na een korte stilte. 'Mijn huis werd niet warm. Er kwam een jongen en die heeft het toen gemaakt.' De anderen knikken. De pennen tikken.

Melehat legt een halve slof op tafel, nog vast aan de breinaalden. Ze strijkt hem glad. 'Deze winter ga ik zuinig doen', zegt ze. 'Mijn energierekening wordt 150 euro per maand! 's Avonds zet ik de verwarming al lager en ik kook dingen die snel klaar zijn; geen eten meer dat twee uur moet sudderen.' Sabine knikt. 'Mijn tip is: groenten en aardappelen kun je samen in één pan koken. En een legging aantrekken onder je broek als het koud is. Vandaag heb ik het niet gedaan, en nu heb ik spijt.'